

NUMMER 4 2023

diepgang

VIERENTWINTIGSTE JAARGANG KWARTAALBLAD MARTIEM PASTORAAT

Port Betaald

kerstkind

kerst zonder kribbe

kerstnacht

kerstvideo

IN DIT NUMMER

4 **Meditatie** In de kerstnacht schijnt het licht

6 **Armoede**

Wanneer geestelijke rijkdom overheerst kun je heel wat aan

11 **Gedicht** Een kersthuis waar de deur openstaat

12 **Kerst**

zonder kribbe baggerdominee Stefan gaat los!

16 **VMG jubileum**

van een relevante vereniging

18 **Zeemansvrouw** Astrid heeft

haar vraagtekens bij nieuwe onderwijsconcepten

26 **Gezien en**

gelezen Anton de Kom en zijn nog steeds actuele boodschap

30 **Rainbow Warrior** Is er wat veranderd?

36 **In Memoriam**

ds. Jaap Bakker

38 **Moddergeus** Waar licht is, is hoop

39 Adressen zeemanshuizen en pastores

COLOFON

diepgang is een gezamenlijke uitgave van de Nederlandse Zeevarendencentrale en de Stichting Pastoraat Werkers Overzee | **Redactie** Joost de Bruijn, Astrid Feitsema, Stefan Francke (hoofredacteur), Jos Hilberding, Hans Luesink, Helene Perfors (eindredacteur), Léon Rasser en Kees Wiersum | **Redactieadres** Parelduikerhof 8, 4332 DA Middelburg | **Oplage** 2000 | **Verspreiding** Nederlandse koopvaardij- bagger- en diepzeeverijsschepen, Nederlandse zeemansclubs en abonnementen | **Grafische vormgeving** Anja Verhart | **Druk** Drukkerij Rijpsma, Rozenburg | **ISSN** 1567 - 3472 | **Een abonnement op diepgang** is mogelijk door donateur te worden (voor minimaal 25 euro per jaar) van de Nederlandse Zeevarendencentrale, Lichtenauerlaan 46, 3062 ME Rotterdam IBAN: NL72 INGB 0000 144030 (ook voor giften en donaties)

Het is mogelijk Diepgang kosteloos te ontvangen in PDF. Stuur een verzoek naar: contact@zeevarendencentrale.nl

VAN DE REDACTIE

23 december 1975: ik verheug mij erop dat mijn vader, kapitein op een coaster, morgen thuis zal komen voor het kerstfeest. Want heel vaak is hij er niet. Maar dan gaat de telefoon en zie ik het gezicht van mijn moeder betrekken. Als ze de hoorn op het toestel heeft gelegd (zo ging dat nog in die tijd) zegt ze: “Je vader komt niet thuis met kerst, hij moet nog 3 dagen doorvaren. Nou ja, dan is hij er wel met Oudjaar.”

Zo ging dat in 1975 en zo gaat het nog steeds in 2023. Sommigen vieren kerst aan boord, anderen kunnen de kerstdagen thuis doorbrengen. Het ene jaar treffen de kinderen het dat tijdens de feestdagen de varende vader of moeder bij hen is, en het andere jaar niet.

Kerst en kinderen. In dit nummer van Diepgang haalt Zware Kees ook jeugdherinneringen op, schrijft Zeemansvrouw over zoonlief op de zeevaartschool en staan we stil bij kerst zonder kribbe. En vinden we nog veel meer eindejaarsoverwegingen.

Dus rest de redactie van Diepgang hier alleen nog alle lezers hele goede feestdagen toe te wensen en het allerbeste voor 2024!

Stefan Francke

KERST

Met kerst wordt de geboorte van Jezus gevierd. Maar op welke dag hij nou precies ter wereld kwam weet niemand. Toch is het verre van toeval dat het op 24 december kerstavond is. Het heeft te maken met die onaangenaam lange donkere avonden en nachten op het noordelijk halfrond van de wereld. De nacht van 24 naar 25 december is de eerste waarop het 's avonds eindelijk weer wat langer licht blijft en de volgende ochtend de zon weer eerder opkomt. De kracht van zonlicht kan moeilijk overschat worden. Het zorgt er niet alleen voor dat alles groeit en bloeit, maar heeft ook een grote invloed op ons humeur.

Gevoelige mensen die somber zijn hebben vaak baat bij sterke lampen die het zonlicht nabootsen. Licht is een belangrijke kracht. In het bijbelboek Johannes staat beschreven dat de kracht van het licht anders is dan andere krachten op aarde. Veel krachten doven namelijk op een gegeven moment vanzelf uit. De wind stopt wanneer overal de luchtdruk gelijk is. Dat is iets waar de wind zelf voor zorgt. En uit een stopcontact komt geen stroom als er geen spanningsverschil is. Elektronen verspreiden zich daarbij altijd zodanig dat het spanningsverschil verdwijnt. Maar licht is anders. Dat blijft gewoon schijnen, de duisternis kan het niet grijpen.

NACHT

In de natuur is een vergelijkbaar verschijnsel waar te nemen. Veel bomen en struiken worden kaal in de winter. Maar sommigen blijven groen. Zoals bijvoorbeeld de spar. Dat is niet zomaar een boom, maar van het soort die het tot kerstboom heeft geschopt. Het onveranderbare schijnen van het licht en het groen van een dennenboom hebben op hun beurt weer iets gemeenschappelijk met de waarheid. Als die eenmaal bekend is, kan er geen leugen meer tegenop. Deze kan niet meer 'onuitgevonden' worden. Personen die de waarheid verdraaien worden niet voor niets duistere personen genoemd. Iedereen die last heeft van duistere per-

sonen, of die somber is omdat er zoveel narigheid is op de wereld, of die even niet is opgewassen tegen de problemen van het leven; voor die mensen is de kerstnacht. Die mensen hebben baat bij een kerstboom in hun woonkamer. Of in de messroom natuurlijk. En die kerstboom moet vol lichtjes zijn. Lichtjes die schijnen voor iedereen. Voor een betere wereld die komt. En een waarheid die niet verduisterd kan worden.

Er is geen beter moment waarop Jezus had kunnen worden geboren dan dit.

Léon Rasser

ARMOEDE

Vroeger toen ik kind was – we spreken over de jaren 60 – hadden we het niet breed. We hadden een groot gezin, een oud, tochtig huurhuis en twee kolenkachels. Mijn vader, administratief medewerker van een verzekeringskantoor, had een groot stuk land gepacht, waarop hij van alles verbouwde. Boerenkool, winterwortels, appels, peren, pruimen, bessen, prei. En in onze tuin stonden allerlei kruiden. In het najaar gingen we bij de boer aardappels narooien. Mijn moeder was opgeleid tot coupeuse en had gewerkt in een naaiatelier. Wel handig wanneer je zeven kinderen moet voorzien van nette kleding. Maar we hadden geen auto, geen televisie (ik weet nog dat we de allereerste tv kregen, wel met een mankementje: het geluid deed het niet ...) we hadden ook pas heel laat telefoon. Vrijwel alles was tweedehands, kleding ging van broertje naar broertje, woensdagmiddag mochten we televisiekijken bij onze burens. Die hadden wél een televisie.

Maar ondanks dat we het ‘niet breed’ hadden, heb ik nooit de gedachte gehad dat we arm waren. Terwijl dat misschien wel zo was. Hoezo arm? We hadden altijd te eten. Weliswaar was een biefstuk alleen voor feestelijke gelegenheden en was er op vrijdag vis, er was voldoende. Op zondag een schaalkje chips, tenslotte was het zondag.

Later, ik moest en zou varen, was mijn eerste bootje een armetierig coastertje. Ik had een hut voor mezelf met daarin een wasbak, tafel, kooi en een bank. En drie patrijspoorten, zo dicht boven de waterlijn dat ze altijd dicht moesten, wilde je tenminste niet in een ondergelopen hut wakker worden. Geen hydraulische vouwluiken die met een druk op de knop opengingen, maar houten baddings die

met het handje verplaatst moesten worden om het ruim te openen. Er was ook geen douche aan boord, zelfs niet voor ‘die ouwe’. Je wuste je van top tot teen in het mandiehok. Dat ging best en kostte weinig water. Op de brug geen kofffiezet-apparaat, koffie moest je beneden halen. Geen fancy apparatuur. Eén enkele radar, een radiorichtingzoeker en een magnetisch kompas. O ja, nog een oude buizenradio en VHF voor de communicatie. Maar dat was het wel zo’n beetje.

Van internet had nog niemand gehoord en van mobiele telefoons al helemaal niet. Computers waren zo groot als een huis – met een geheugen dat nu in eenvoudig elektronisch speelgoed wordt ingebouwd.

Maar ondanks dat het voor die tijd (1977) al een oud, onooglijk coastertje was, heb ik nooit het gevoel gehad op een armetierig bootje te varen. We hadden te eten, ik maakte reizen die ik nooit eerder had gemaakt en was meer dan tevreden met de start van mijn carrière op zee.

In Nederland, lees ik, zullen wanneer er niets door de regering wordt gedaan, een miljoen mensen onder de armoedegrens leven. In tegenstelling tot vroeger kun je nu eenvoudig opzoeken of je arm bent. Want wie een besteedbaar inkomen heeft van € 1533,- per maand mag zich arm noemen.

Maar wat is armoede, wanneer is iemand arm? In mijn carrière heb ik veelal met Filippijnse matrozen gevaren. Sommigen hadden niet eens een bed thuis en sliepen op een mat. Wasmachines of koelkasten waren een luxe zoals een Tesla (model X, geen lease) voor velen van ons is. En bracht men dan een gage

mee terug die ruim drie keer zo hoog lag als wat men op de Filippijnen kon verdienen ging het leeuwendeel naar familie. Om deze te ondersteunen. Waren deze mensen arm? Misschien wel in onze begrippen, maar over het algemeen heb ik zelden een Filippijnse matroos horen klagen. Natuurlijk is het leven op de Filippijnen veel goedkoper dan in Nederland. Maar deze matrozen wisten als geen ander dat het nog veel slechter kon ...

Echt arm waren de schelpenvissers die ik voor de kust van Myanmar tegenkwam. In gammele houten bootjes, volgepakt met schamel geklede mannen, die van zonsopkomst tot in de avond hun leven waagden om uit de diepte schelpen op te duiken. Dertig meter diep. Met apparatuur in de vorm van een tuinslang aan een kleine dieselcompressor, die zorgde dat ze af en toe een teug adem konden halen. Maar toen wij langszij kwamen in onze overlevingspakken,

uitgerust met radio in onze MOB-boot waren zij de eerste die groetten en ons prachtige schelpen aanboden.

Of de mensen aan de randen van Lagos, die in het door henzelf gebouwde dorp – door ons enigszins denigrerend Plywood City genoemd – een leven hadden opgebouwd. In de stad was geen plaats voor hen. Geen werk of inkomsten. Dus streken ze neer op een modderig veld aan de rand en bouwden met afvalhout hun hutten. Afval werd de rivier ingesmeten, er waren geen voorzieningen. Geen elektriciteit, geen riolering en geen bestrating.

Het kan nog erger. In de havenbuurten van Bangkok liggen de bedelaars op straat. Een vrouw met een baby van nog geen half jaar oud zag ik bijna over het hoofd in een donkere steeg. Ze greep mijn broekspijp vast, zodat ik bijna struikelde. Met een smoezelig gezicht grijnsde ze me aan, haar hand

uitgestrekt als een klauw. De baby lag gewikkeld in doeken te slapen. Maar ik had, voorzichtig als ik altijd was in het buitenland, geen rooie cent op zak.

Een andere keer, in Mumbai waar we uit eten waren geweest met een deel van de bemanning en de scheepsagent, kwam ik een meisje van een jaar of zeven tegen. Eigenlijk kwam ze mij tegen want ze versperde me de weg met een allerschattigste glimlach, haar hoofdje wat schuin. Direct waarschuwde de agent toch maar vooral niets te geven!

“Anders heb je binnen een minuut ál haar vriendjes en vriendinnetjes om je heen!” Ik trachtte door te lopen maar het meisje liep, nog steeds met die stralende glimlach, met mij mee. Om van haar af te komen (ik weet, het klinkt wreed) gaf ik haar een paar munten. Ze lachte, en dankte me uitvoerig en huppelde weg zoals alleen kleine meisjes dat kunnen. “Dat moet u echt niet meer doen”, zei

de agent, “ze moet dit geld rechtstreeks naar haar ouders brengen die er drugs of drank voor kopen ...”

Armoede, wanneer is iemand arm? En wanneer ben je rijk? Als je, zoals ikzelf, in de supermarkt niet echt naar prijsverschillen hoeft te kijken? Ben je rijk als je de allernieuwste iPhone hebt, n t iets eerder dan je vrienden? Wanneer je uitsluitend merkkleding draagt?

Is Mohammed Bin Salman, de politiek leider van Saoedi-Arabië rijk? Zou hij net zo tevreden zijn met al zijn onvoorstelbare luxe als ik toen was, op mijn eerste bootje? Of Poetin, is hij rijk? Zou hij gelukkig zijn met al zijn privileges

en lekker in zijn eentje genieten van de beste wijnen en gerechten, terwijl hij in zijn zwaarbeveiligde Kremlin zit? Of is er nog wat anders aan de hand met armoede en rijkdom? Bestaat er wellicht zoiets als geestelijke armoede? De armen die ik heb ontmoet waren materieel arm, maar geestelijk veel rijker dan bijvoorbeeld Poetin, Salman of meneer Musk.

Het is misschien goed ook geestelijke armoede/rijkdom in de discussie over armoede te betrekken. Wanneer geestelijke rijkdom overheerst kun je heel wat aan, zo bleek in mijn jeugd.

Kees Wiersum

WELKOM

Dit huis is een huis waar de deur openstaat, waar zoekers en zieners, genood of gekomen, hun harten verwarmen, van toekomst gaan dromen, waarin wat hen drijft tot herkenning gaat komen, de vonk van de Geest in hun binnenste slaat.

Dit huis is een huis waar
gemeenschap bestaat,
waar zangers en zeggers
bijeën zijn gekomen
om uiting te geven aan waar
zij van dromen,
waardoor een beweging
ontstaat die gaat stromen,
die nooit meer, door
niemand, zich inperken laat.

Margryt Poortstra

**MAG IK VOOR ÉÉN
KEER LEKKER
ONGENUANCEERD IN
DE DIEPGANG MIJN
MENING GEVEN?
OKAY, DAAR KOMT 'IE,
GORDELS VAST.**

KERST ZONDER KRIBBE

Bekijk
het
maar
met je
kerst

* Radio 1 "De taalstaat" – zaterdag 21 oktober 2023

Zijn ze in Alkmaar nou helemaal gek geworden? Ooit begon er de victorie, zo leerde ik bij vaderlandse geschiedenis, maar nu start daar de ondergang. Ze hebben het namelijk in hun hoofd gehaald om geen kerststal in hun Grote Kerk meer neer te zetten. Want – zo luidt het argument – kerst moet neutraal gevierd worden. En neutraal betekent: niets wat ook maar enigszins naar religie riekt. Dat klinkt een beetje als een bakkerij waar geen brood verkocht mag worden toch? “Ik wens u een neutraal Kerstfeest toe” – wat zou je daar dan mee bedoelen? Wat een flauwekul. Als je het kind in de kribbe weghaalt, wat houd je dan nog van kerst over? Trouwens, wie wordt kwaad gedaan door dat kind in de kribbe? Gaat het bij kerst juist ook niet om het terugvinden van onschuld in de mens? Dat zie je toch in het kerstkind?

Maar het lijkt wel een beetje een trend te zijn geworden. In verschillende stadhuizen in Nederland werd de kerststal al geweerd; daar zijn inmiddels de kerstbomen bijgekomen. En nu dan ook de kerk. Deze ‘kruistocht’ tegen kerstsymbolen in de openbare ruimte wordt naar mijn beleving gevoed door twee bewegingen. Allereerst zijn er de atheïsten die Nederland het liefst zoveel mogelijk willen ‘ont-christelijken’. Zij vinden sowieso alle religieuze symboliek maar niets. En dan zijn er vervolgens juist de hele rechtzinnige christenen die het feest zo religieus mogelijk willen houden. En niets hebben met – naar hun mening – heidense symbolen als een kerstboom of kaarsen. Gek genoeg vinden beide bewegingen elkaar dus in hun aversie tegen kerst. En misschien loopt daar dan nog een derde tegenbeweging tussendoor van mensen die zeggen geen kerstboom of kribbe meer te willen hebben vanwege onze moslimbroeders en -zusters die daar wellicht aanstoot aan zullen nemen.

Het feest moet dus neutraal worden. Ach, op zichzelf heb ik geen probleem met ‘Season’s Greetings’. Toen ik in Canada studeerde stuurde ik ook kaarten met ‘Merry Christmas and Happy Hanuka’ (waarbij de Joodse landgenoten een fijn lichtjesfeest werd toegewenst). Maar kan dat krampachtige er een beetje af? Ik vind het bijvoorbeeld ook prima als er op de kalender ruimte komt voor het islamitische Suikerfeest. De HEMA heeft het in ieder geval ontdekt met speciale artikelen voor die tijd van het jaar. Zelf zal ik er niet aan mee doen, maar ik word er niet zenuwachtig van als medeburgers dat wel willen doen.

Kerst zonder kerststal, kerst zonder kribbe. Misschien is het juist wel een mooi symbool als de kleine voederbak leeg blijft. Want dan wordt goed duidelijk waarom onze wereld het kindeke in de kribbe nog steeds nodig heeft. Wie had kunnen denken dat dit kind, geboren op een achteraf plek, in de tijd dat de grote keizer Augustus in Rome de wereldpolitieke orde bepaalde, zulke sporen

zou trekken in de geschiedenis? Het is nodig dat het kind telkens opnieuw geboren wordt en dat het spoor van zijn licht zichtbaar wordt.

In de Alkmaarse herberg is geen plaats. Gelukkig kan ik mijn hart ophalen tijdens het kerstbezoek aan een aantal baggerprojecten. Op de schepen respecteert met elkaars religie, maar heeft men tegelijkertijd geen moeite om flink uit te pakken met kerstversieringen. En de kerstpakketten van 'Kerstfeest op Zee' zijn ook overal welkom – en daar staat een gewone kerstwens op.

Gelukkig staat daar niet de tekst die ik ergens tegenkwam:

“Aanvaard alstublieft, zonder verplichting of bijbedoeling, mijn goede wensen voor een verantwoordelijk, ontspannen winterfeest, gevierd in de waardevolle tradities van uw religieuze overtuiging of seculiere opvattingen, met respect voor de religieuze/seculiere overtuigingen en/of tradities van anderen, of met respect voor de keuze dit feest helemaal niet te vieren – met daarbij de wens voor een succesvol, zinvol en gezond jaar (volgens de algemeen geaccepteerde Westerse kalender) 2024 (niet zonder respect voor de andere jaartellingen en kalenders) – zonder aanzien van kleur, leeftijd, fysieke mobiliteit of seksuele oriëntatie. Deze wensen lijken slechts een bepaalde periode van het jaar te betreffen, maar willen zich geenszins beperken tot een bepaalde georganiseerde religieuze gemeenschap, groep, of etnische entiteit, en daarmee goede wensen voor andere feestelijkheden uitsluiten.”

GORDELS LOS: EEN GEZEGEND KERSTFEEST TOEGEWENST!

Stefan Francke

KERSTVIDEO

Het 'Comité Kerstfeest op Zee' heeft ook dit jaar weer vele honderden kerstdozen verstuurd naar de schepen van Nederlandse reders. Om bij te dragen aan de kerst aan boord is in elke doos een USB-stick gedaan. Daarmee kan een kerstdienst bekeken worden die gemaakt is door verschillende havendomeinees.

Aan boord is hiervoor alleen een moderne televisie nodig. Een computer of mobiele telefoon kunnen ook worden gebruikt. Voor de lezers van Diepgang is de viering toegankelijk via het internet met behulp van onderstaande QR code.

40 JAAR VERENIGING MARITIEM GEZINSCONTACT!

ZEEMANSVROUWEN IN PROTEST

Begin jaren tachtig was er grote onrust in zeemansvrouwenland. Het goedlopende ‘Gezinscontact Zeevarenden’ (5 beroepskrachten, 120 vrijwilligers) kreeg een nieuwe directeur. Zij vertelde bij haar introductie al dat ze niets van de zee wist en daar ook niets van wilde weten. Zij stond een nieuwe aanpak voor: de maatschappelijk werkers hadden als speciale taak knelpunten bij de zeemansvrouwen op te sporen en te bespreken. De subsidie voor de gewone activiteiten verviel. Dat viel niet goed bij de zeemansvrouwen. En zo was er eind november 1980 een bijeenkomst in de Jaarbeurshallen in Utrecht. Onder het motto: ‘Verlos ons van de welzijnswerkers’.

MARITIEM GEZINSKONTAKT

Uiteindelijk werd door de zeemansvrouwen zelf in 1983 een nieuwe club opgericht: de Vereniging Maritiem Gezinskontakt. De

VMG heeft veertig jaar na de oprichting nog steeds het doel contacten tussen families van zeevarenden tot stand te brengen en te onderhouden. Ze houdt de leden op de hoogte van wat er speelt binnen de maritieme sector, bijvoorbeeld rond piraterij. En als enige club in Nederland waarin partners van zeevarenden georganiseerd zijn is de VMG ook hét aanspreekpunt voor organisaties en belangenverenigingen.

1983 - 2023

Er is in die veertig jaar veel veranderd in de maritieme wereld. Dus ook binnen de VMG zelf. Bleven vroeger de meeste zeemansvrouwen thuis om voor de kinderen te zorgen, nu hebben veel vrouwen een baan buitenshuis. Veel contacten spelen zich tegenwoordig online af. Rond de harde kern van leden – zo’n 100 aangesloten partners en gezinnen – is er een groep van voornamelijk jongeren die hun ei kwijt kan op de socials. De ontmoetin-

Van links naar rechts: Maatske Zwaan, Leep Goedele, Nel Frouwens en Annetje Plietersen van de Vereniging Martitiem Gezinscontact samen met andere leden van de vereniging. Zij de komende jaren werken al het best om samen te werken en te helpen.

De liefjes van de zeeman: Het water en zijn vrouw

Gezinnen van varen, die elkaar ondersteunen en elkaar

Samenleving is hard voor zeemansvrouwen

BOONSTRAAL - De Vereniging Martitiem Gezinscontact is in Nederland het enige organisatie voor de vrouwen die varen op zee. Het is een organisatie die bestaat uit leden die op zee werken en hun gezinnen van varen. Het is een organisatie die bestaat uit leden die op zee werken en hun gezinnen van varen.

De vereniging Martitiem Gezinscontact is een organisatie die bestaat uit leden die op zee werken en hun gezinnen van varen. Het is een organisatie die bestaat uit leden die op zee werken en hun gezinnen van varen.

Landelijke contactvrouw Jeanne Plietersen:
„Vereniging Martitiem Gezinscontact: geen gezelschap gefrustreerde vrouwen”

De vereniging Martitiem Gezinscontact is een organisatie die bestaat uit leden die op zee werken en hun gezinnen van varen. Het is een organisatie die bestaat uit leden die op zee werken en hun gezinnen van varen.

gen veranderen van karakter. Interessant is echter dat de onderwerpen door de jaren heen veelal hetzelfde blijven. Variërend van mailtjes over de beruchte ‘kanaalkoorts’ tot hele praktische vragen over monsterboekjes en inentingen. Steeds opnieuw delen zeemansvrouwen ervaringen met elkaar.

RELEVANT VOOR DE TOEKOMST

De VMG wil de positie van zeemansvrouwen ondersteunen en versterken. Juist omdat een goed thuisfront nog steeds zo belangrijk is. Daarom ziet de vereniging zich ook voor de komende jaren zeker als relevant binnen het sociale maritieme spectrum. Voor de herkenbaarheid laat de VMG nu de typische jaren tachtig-naam ‘Gezinscontact’ achter zich – dat wordt ‘Gezinscontact’. Een nieuwe vlag die nog steeds die goede oude lading dekt.

Helene Perfors

DE STUDENTEN VAN TEGENWOORDIG

Maritiem Instituut
Willem Barentsz

Kom op 2 december naar de Open Dag op Terschelling

Meer info en aanmelden →

bekijk de
MIWB
Opleidingen

studeren
aan het
MIWB

over het
MIWB

al meer dan 140

EEN PAAR WEKEN VOOR DE KERST GA IK NAAR TERSCHELLING, OP BEZOEK BIJ MIJN ZOON. HIJ IS STUDENT OP DE ZEEVAARTSCHOOL. DAAR LOPEN ZE, JONGELUI IN HUN NETTE KLEDING. HET UNIFORM HOORT AL SINDS JAAR EN DAG BIJ DEZE SCHOOL.

De opleiding zelf is erg veranderd.

Waar vorige generaties studenten aan de hand werden meegenomen en door de opleiding werden geloodst, mag de jeugd van tegenwoordig zijn eigen weg zoeken.

De kracht van deze zeevaartschool was natuurlijk het internaat, met toezicht en begeleiding. Waar de student 'werd gezien', waar 8 uur per dag les werd gegeven.

De student van tegenwoordig heeft te maken met moderne onderwijsconcepten.

Ik weet niet zeker of het komt door een lerarentekort of door die concepten, maar die 8 uren les per dag zijn in ieder geval verdwenen. De school biedt nu een dure zelfstudie met een aantal uren les en begeleiding per week.

Het internaat, het toezicht en het broodnodige persoonlijke contact is er niet meer, net zomin als die uitwonendenbeurs van vroeger. Ook weg. Wel is er een moderne campus. Voor iedere jonge student is een mooie kamer. Met daarbij een jarenlange verplichte lening bij DUO en een schuld bij onze overheid.

De kloof tussen de middelbare school en het HBO is groot. Deze zeevaartschool vormt hierop geen uitzondering. Vanaf dag 1 wordt er van de student een zelfstandigheid geëist die haaks staat op wat je eigenlijk van hen kunt verwachten. Onderzoeken tonen al heel lang aan dat hun hersenpan (met name die van jongens) op die leeftijd nog volop in ontwikkeling is.

Gevolg is dat weinig studenten kans zien de opleiding in vier jaar af te ronden. Hun studieschuld bij DUO groeit gestaag. Er is veel stress, en ik begrijp dat alcohol- en drugsgebruik de studenten van

tegenwoordig ook niet vreemd is.

Voor degenen die hun diploma op zak hebben, staat er een studieschuld van op z'n minst 30.000 euro. Gelukkig is er goede kans op een baan bij een handjevol Nederlandse reders. Het zal echter nog lang duren voordat de jongelui hun schuld aan de overheid hebben afbetaald.

Overige rederijen hebben schepen uitgevlagd of omgevlagd. Afgelopen jaren zijn Nederlandse zeevarenden moeiteloos en in grote getale ingeruild voor – goedkopere – buitenlanders.

De KVNR spreekt echter van krapte in het aantal Nederlandse zeevarenden. Volgens hen zijn er niet voldoende Nederlandse officieren om onze handelsvloot goed te kunnen bemensen.

Natuurlijk is daar best iets aan te doen. Om te beginnen zouden Nederlandse reders voldoende salaris kunnen bieden aan beginnende officieren, waardoor zij hun forse studieschuld snel kunnen aflossen en aan hun toekomst kunnen bouwen.

In plaats daarvan steken reders al jaren veel geld in het opleiden van Filipijnse studenten tot kapiteins en hoofdwerktuigkundigen voor de Nederlandse handelsvloot.

De zeevaartscholen staan er zwijgend bij en kijken toe, zo lijkt het. En wat ik op Terschelling zie gebeuren geldt natuurlijk voor alle scholen. Met mijn zoon gaat het goed. Hij is erg zelfstandig geworden en ik ben trots op hem. Dat heeft het nieuwe onderwijsconcept in ieder geval opgeleverd.

Toch wil ik mijn verbazing uitspreken over de gang van zaken op de scholen en bij de rederijen. Onze jeugd, hun welzijn en hun toekomst gaat ons allen aan. Laten we daar dan ook fatsoenlijk en zorgvuldig mee omgaan.

Dank je wel voor het lezen.

IK WENS ALLE ZEEVARENDEN EN HUN FAMILIES PRETTIGE KERSTDAGEN EN EEN BEHOUDEN VAART IN 2024.

@strid

Mercy Ships gaat met hun hospitaalsoort
mede dankzij Nederland

chepen al jaren Afrikaanse havens af –
se varende vrijwilligers!

VRreality is realiteit
in de WoWKeet

Industrieel erfgoed op de
schop door studenten TU

Leerlingen Dalton Lyceum
Barendrecht winnen
Clear Rivers Challenge

HET 'BAGGERMUSEUM' IN SLIEDRECHT BREIDT UIT De

Waar de baggersector voortdurend moet moderniseren om de concurrentie aan te kunnen, moet het Nationaal Baggermuseum zich telkens vernieuwen om de jongere generatie te blijven aanspreken. Vandaar dat naast het museum nu de 'WoWKeet' is verzezen. Een bouwkeet waar jongeren gekoppeld worden aan interessante projecten uit de waterbouw. Vanuit het baggermuseum is een speciale stichting opgericht met als doelstelling die generatie kennis te laten maken met de uitdagende wereld van de waterbouw.

Het bestuur van deze stichting, onder leiding van voorzitter Joep Athmer, penningmeester Kim van Eijck en secretaris Sjon Kranendonk weet zich

ondersteund door werkers uit het onderwijs en de waterbouw, die soms om-niet hun uren hiervoor inzetten. De samenwerking het Baggermuseum en de WoWKeet is voor beide partijen van groot belang: het museum ontvangt een nieuwe groep jonge bezoekers en de jongeren krijgen het bewustzijn mee dat 'waterbouwen' een oer-Hollands beroep is, waar je trots op mag zijn. Op 21 september werd de WoWKeet geopend.

Joep Athmer vertelt: "De WoWKeet laat zich misschien wel het beste omschrijven als een 'uitleefplek voor de jeugd'. De waterbouwsector heeft grote behoefte aan jonge creatieve mensen, maar die moeten wel hun vleugels kunnen uitslaan. Daarom is er

Jongeren redden de dijken

Leerlingen van het Insula College hebben een inventieve en eigenlijk heel simpele methode gevonden om de bever van de

Baggeren zonder uitstoot

Zero emission dredging, of ZEDhub is een samenwerkingsverband tussen innovatieve baggerbedrijven

Samenwerking WoWKeet en Nationaal Baggermuseum

jeugd heeft de toekomst

vanuit een samenwerkingsverband van VMBO, MBO, HBO en de TU Delft een ruimte opgezet voor onderzoek, lessen, brainstormsessies, studie, experimenten, noem verder maar op. Met een subsidie van het O&O-fonds Waterbouw en steun van de bedrijven kunnen studenten hier werken aan hun afstudeeropdracht. Of samen innovatief onderzoek doen, of met een groep een programma uitvoeren. De WoWKeet zorgt voor faciliteiten, computers en natuurlijk een koffiezetapparaat. Want de jeugd heeft de toekomst.”

Hoewel de WoWKeet nog niet af is, kan Joep al wat voorbeelden noemen. “Pas was hier de VMBO-4 klas van het Insula College, die zich boog over het

probleem dat bevers sommige dijken ondergraven. Ze kwamen met een hele bruikbare oplossing: geluidssensoren. Vorige week deden we mee met de Onderwijsroute, we krijgen binnenkort een baggerscheidingsmachine om mee te experimenteren en een groep studenten is aan de slag met een door waterstof aangedreven cutterzuiger.”

“We zijn nog op zoek naar een ‘facility manager’,” geeft Joep aan. “Dat kan een mooie startbaan zijn voor iemand uit de omgeving. En we zoeken een programmamanager voor het onderwijs.” Zo blijft men in Sliedrecht – geheel in de traditie van de bagger – druk in de weer om aan een nieuwe omgeving te bouwen.

Stefan Francke

WELZIJNSWERK

GENOMINI

ZEEVARENDEN

“Prijs jezelf, want een ander doet het niet,” luidt een ietwat cynisch spreekwoord. Maar gelukkig gaat dat niet op voor het welzijnswerk voor zeevarenden. Tenminste, niet tijdens de laatste uitreiking van de Maritime Achievement Award 2023. Deze prijs is ingesteld door de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Reders (KVNR) voor personen of organisaties met grote verdiensten voor het ‘maatschappelijk domein en politieke debat over de toekomst van Nederland als maritiem land’. Op het Maritime Awards Gala in Rotterdam werd op 6 november de prijs uitgereikt.

Eén van de kandidaten was het welzijnswerk onder zeevarenden, in de persoon van dominee Helene Perfors, als vertegenwoordigster van alle centra voor zeevarenden en andere organisaties in Nederland. Daarnaast waren ook de IMO met hun Net Zero Klimaatakkoord Zeevaart en de Stichting Koopvaardijpersoneel 1940-1945 met Databank Koopvaardij genomineerd. De laatstgenoemde ging er met de prijs vandoor. Al wil dominee Helene Perfors het zo niet zien: “Ze zijn een mooie winnaar, want zij hebben ongelooflijk belangrijk werk verricht. De geschiedenis van de koopvaardij in de oorlog is onderbelicht gebleven.”

“Eigenlijk is het wel bijzonder: de Databank richt zich op de geschiedenis, het Klimaatakkoord op de toekomst en wij zijn vooral bezig met het heden. Natuurlijk hadden wij ook graag de award gekregen. Maar belangrijker is dat er hoe dan ook aandacht is voor de zeevarenden zelf, want op hen richten wij ons. De nominatie is in ieder geval een steuntje in de rug.”

Hopelijk steunt de nominatie ook het pleidooi voor een betere financiering vanuit de overheid voor de centra voor zeevarenden en andere voorzieningen in de haven. Want de weg daar naartoe lijkt nog steeds heel lang ...

Stefan Francke

Patima Tungpuchayakul

WIJ

SLAVEN

Anton de Kom en echtgenote Nel Borsboom

GEZIEN EN GELEZEN

**DE LAATSTE TIJD IS
ER IN ONS LAND DRUK
GEPRAAT OVER HET
SLAVERNIJVERLEDEN
VAN NEDERLAND.
PERSOONLIJK VIND IK
HET GOED DAT WIJ BEREID
ZIJN TERUG TE KIJKEN
NAAR ONS KOLONIALE
VERLEDEN EN HIERVOOR
EXCUSES AAN TE BIEDEN.
NIET ELK LAND IS AL
ZOVER EN DURFT DEZE
CONFRONTATIE MET HET
VERLEDEN AAN.**

Geprikkeld door de geschiedenis, of eigenlijk de zwarte bladzijde van onze geschiedenis, kocht ik het boek 'Wij slaven van Suriname', van Anton de Kom. Het relaas in dit boek, een felle aanklacht tegen racisme en uitbuiting, is ronduit gruwelijk en verbijsterend. Wat 'wij' de tot slaaf gemaakte hebben aangedaan is schokkend en met geen pen te beschrijven. Gelukkig heeft Anton de Kom dit wel gedaan, al in 1934. De boodschap van het boek heeft – 160 jaar na de officiële afschaffing van de slavernij en 89 jaar na publicatie – nog niets aan zeggingskracht ingeboet.

Wat ik mij afvraag: waarom is mij dit nooit op de MAVO in Rotterdam-Noord verteld? Over de gruwelijkheden van de slavernij wereldwijd en in Nederlandse koloniën in het bijzonder? Geschiedenis vond ik een zeer boeiend vak, dus ik weet zeker dat ik niet heb zitten slapen.

Op 1 juli 1863 weerklonken er 21 kanonschoten ten teken dat de wettelijke slavernij in Suriname afgeschaft was. De kolonisten werden gecompenseerd met driehonderd gulden per slaaf. De vrijgemaakte slaven, die konden blijven werken voor een schamel loon op de plantage, konden zelfs geen rooie cent hun eigendom noemen. Ze hadden geen land. Geen krediet om voor hun gepacht land gereedschappen te kopen.

De ondernemers kregen stukken grond in gebruik van de Nederlandse overheid en

Monument Anton de Kom

begonnen hierop plantages voor thee, koffie, suiker en tabak. Om de plantages draaiend te houden werden er uiteindelijk koelies (contractarbeiders) uit Java, China en India, onder valse voorwendselen geronseld en tewerk gesteld op deze plantages.

Toch sta ik wat ambivalent bij dat 'wij'. Je kan je afvragen of we zoveel generaties later alleen onze excuses moeten aanbieden. Misschien zouden we ons meer moeten richten op slavernij en uitbuiting nu!

Zoals de slavernij in Azië, in met name Thailand. De film *Ghost fleet* vertelt over Patima Tungpuchayakul die duizenden unpaid slaven uit de klauwen van de vismaffia heeft gered.

Of dichter bij huis: uitbuiting door malafide uitzendbureaus (ook helaas in de zeevaart en de binnenvaart) die misbruik maken van kwetsbare mensen. Deze bureaus omzeilen de regels en dit leidt tot schrijnende situaties voor arbeidsmigranten. Deze uitzendbureaus zorgen voor onderdak voor hun werknemers en houden hiervoor grote bedragen in op het loon. Ben je je baan kwijt dan sta je ook direct letterlijk op straat. Deze praktijken leiden ook nog tot verdringing op de arbeidsmarkt. Malafide bureaus hebben een financieel voordeel ten opzichte van concurrenten die wél goed voor hun personeel zorgen.

Dus beter: 'het maken van excuses' in de toekomst voorkomen. WIJ moeten strijden tegen uitbuiting en inleners moeten niet in zee gaan met malafide uitzendbureaus.

Jos Hilberding

KERSTFEEST OP ZEE 2023

Sinds 1947 brengt het Comité Kerstfeest op Zee kerstpakketten aan boord. Van de door zeemannsvrouwen gebreide mutsen en sjaals aan het begin, via de asbak in de jaren vijftig en zestig tot de handige gadgets van nu: Kerstfeest op Zee blijft bij de tijd.

Dat geldt ook voor de ‘verdieping’ van het kerstgevoel. Elders in Diepgang kunt u de QR-code voor de kerstvideo van dit jaar vinden.

Geen Kerstmis aan boord zonder de kerstdoos!

A close-up photograph of the side of a green ship. The words "RAINBOW WARRIOR" are painted in large, white, sans-serif capital letters. Below the text is a thick white rope. A large, vibrant rainbow is painted on the hull, with a white silhouette of a bird in flight superimposed over it. The ship is on the water, and the background shows palm trees and a bright sky.

RAINBOW WARRIOR

VANWEGE NIKS NAAR MIJN ZIN OP DE NEDERLANDSE TV-ZENDERS ZAT IK TE ZAPPEN TOEN IK INEENS BLEEF HANGEN BIJ VRT MAX. ER WAS EEN BIJZONDER INTERESSANTE DOCUMENTAIRE OVER DE AANSLAG OP DE RAINBOW WARRIOR, HET TOENMALIGE VLAGGENSCHIP VAN GREENPEACE, IN 1985 IN NIEUW-ZEELAND.

LEUGENS EN BEDROEG

In de docu stond niet zozeer het zinken van het schip door het plaatsen van bommen door de Franse geheime dienst centraal, maar het vastberaden onderzoek van de Nieuw-Zeelandse autoriteiten naar de daders. Verder was ik bijzonder benieuwd naar de bemanningsleden van de Warrior. Immers, niet lang na deze vreselijke aanslag voer ik zélf op schepen van deze milieuorganisatie, die toentertijd alleen al in Nederland 800.000 donateurs had. Inderdaad herkende ik een aantal bemanningsleden waar ik later zelf mee zou gaan varen en actievoeren.

Wat mij (weer) met verbijstering achterliet waren de consequente leugens die zonder schroom werden uitgesproken door de Franse overheid. En niet alleen op lokaal

niveau, maar zelfs tot aan president Mitterrand toe. Er werd ontkend en er werd gelogen. Feiten werden verdraaid of verzwegen. Het zou om een terroristische aanslag gaan, maar al snel werd duidelijk dat de terreurdaad politiek geladen was. De Rainbow Warrior lag immers klaar om met een vloot van schepen en scheepjes naar Mururoa - een atol behorende tot Frans-Polynesië - op te stomen om daar tegen de voorgenomen Franse atoombomproeven te demonstreren. Dat was tegen het zere been van de Franse overheid. Dus moest Greenpeace gestopt worden. Het gevolg was een gezonken schip, een dode en wereldwijde verontwaardiging en woede. En een forse toename van het aantal donateurs voor Greenpeace.

Met dat de ware toedracht aan het licht kwam en de Franse regering, inclusief Mitterrand, diep door het stof moest gaan, zou je verwachten dat anderen eerst drie keer nadenken voordat ze weer het pad van leugens op gaan.

Maar dat is in een ideale wereld. Recente schandalen bewijzen dat politici, regeringen en bedrijven zich nog immer schuldig maken aan leugens en halve waarheden.

Het chemieconcern Chemours (wist van gevaarlijke PFAS-lozingen maar hield dit geheim/loog er over), Volkswagen (sjoemeldiesels), de tabaksindustrie (op allerlei manieren worden de gevaren van roken gebagatelliseerd en onderzoek gefrustreerd), premier Boris Johnson (loog over feestjes tijdens de corona lockdowns), Donald Trump (notoire leugenaar, loog o.a. over zijn nederlaag tijdens de verkiezingen in 2020 en hitste vervolgens zijn medestanders op), premier Rutte (loog over de affaire 'functie elders'); de lijst is sombermakend lang.

Is er wat aan te doen? Hoe kunnen we vroegtijdig leugens ontdekken en voorkomen dat het 'goedgelovige volk' (en vooral de schreeuwers) er mee aan de haal gaan?

Moest na het zinken van de Rainbow Warrior nog een enorm team van rechercheurs, journalisten, specialisten en informanten veldwerk doen, tegenwoordig hebben we

Rainbow Warrior gedenkteken NZ

allemaal een manier snel waarheid en leugen van elkaar te scheiden: internet.

Hoewel ...

Tijdens de hoogtijdagen van het moslimterrorisme (ongeveer de periode 2001–2015) waarbij bloedige aanslagen aan de orde van de dag waren, stond ik samen met mijn eerste (Russische) stuurman, aan boord in de haven van Antwerpen.

“My God!”, riep hij terwijl hij op zijn mobiel staarde, “dit is werkelijk afschuwelijk!”

Toen ik vroeg wat er aan de hand was, vertelde hij opgewonden en aangedaan dat er in Brussel een kleuterschool was opgeblazen door moslimfundamentalisten en dat er tientallen kleuters waren gedood. Ik schrok vreselijk en keek direct op NU.nl.

Niets ...

Misschien nog te vroeg. Een uur later nog niets. Niks op de NOS-site, niets op kranten sites, geen enkele nieuwszender gaf ook maar enig nieuws over wat er in Brussel zou zijn gebeurd. Ik vroeg welke site hij gebruikte. Het bleek een van de belangrijkste Russische (door de regering gecontroleerde) nieuwskanalen te zijn, maar het bericht was gewoon niet waar. Het drama op de kleuterschool had zich nimmer afgespeeld.

Wanneer je internet gebruikt, overtuig je er dan wel van dat het nieuws dat je ziet ook het werkelijke nieuws is. ‘Fact checking’ is een relatief nieuwe term, maar vandaag de dag onmisbaar. Lees diverse bronnen en vergelijk ze met elkaar! Omdat er nog steeds regeringen, kranten, sites, premiers, bedrijven, influencers en anderen zijn die er gewoon op los liegen. Al is het maar omdat er niets is veranderd na de aanslag op de Rainbow Warrior in 1985.

Kees Wiersum

Jaap Bakker

1932 – 2023

Op 26 juli 2023 overleed ds. Jacob Bakker, Jaap, oud-koopvaardijpredikant. Als warm, wijs en betrokken mens heeft hij veel kunnen betekenen voor zeevarenden en hun families.

Van huis uit had Jaap Bakker niet speciaal wat met de zee. Maar na ‘gewoon dominee’ te zijn geweest op Terschelling trok het avontuur. Van 1963 tot 1970 zat hij met zijn gezin op Curaçao, om zich daar onder andere met zeevarenden bezig te houden. Na een periode in het onderwijs riep de maritieme wereld toch weer en was Jaap Bakker vanaf 1975 tot zijn afscheid in 1993 werkzaam in de Nederlandse havens als dominee.

In die jaren was hij ook bij de Vereniging Maritiem Gezinskontakt betrokken en in het Zeemanshuis Rotterdam vaak samen optrekkend met pater Willy van den Heuvel van Stella Maris. Ook had hij te maken met de vrijwilligers daar.

Wel vroeg hij zich regelmatig af waarom hij nou theologie had gestudeerd als het erop neer kwam dat hij aan boord met een biertje aan de bar hing. Maar goed, zo ondervond hij ook, door te beginnen met vragen naar de situatie thuis kwam je langzaam op dieperliggende zaken. Hij voelde zich er wel bij.

In een interview met Dagblad *Trouw* bij zijn afscheid zegt hij: “Achteraf kan ik wel benoemen wat me kennelijk zo heeft aangetrokken. De zeevaart is lange tijd de enige echte poort naar de wereld geweest. Zeelui waren de mensen met het patent op het contact met de wijde wereld, daarom waren ze ook opener naar andere manieren van leven toe, laconieker ook. Het is toch een aparte wereld.” En dat was het ook

voor Jaap Bakker, een aparte wereld, met meer ruimte. Waarin hij op zijn eigen manier kan werken. In Trouw: “Wij komen niks verkopen, zelfs geen boodschap”.

Het was precies waarom Jaap Bakker zo’n goede koopvaardijpredikant was. Ruimte nemen en ruimte geven. In de hectiek van de maritieme wereld er gewoon zijn. Zo kon hij ook veel betekenen voor de nabestaanden van de omgekomenen bij de ramp met Nedlloyd-tanker ‘Maassluis’ in 1989.

Ook toen hij allang met pensioen was deed hij uitvaarten van (oud) zeevarenden. Stond hun families bij met raad en daad. Hij was tot zijn grote genoegen erelid van de VMG. Hij bezocht symposia, gaf weloverwogen zijn mening als collega’s daarom vroegen. En vertelde natuurlijk ook graag hoe het ‘in zijn tijd’ was. Ook toen zijn gezondheid in het afgelopen jaar wel heel broos werd, bleef hij geïnteresseerd in de actuele ontwikkelingen in het koopvaardijwerk.

Met het zingen van gezang 467, ‘O eeuw’ge Vader, sterk in macht’ hebben wij hem op 2 augustus uitgevaren.

Jaap Bakker is 90 jaar geworden.

*O eeuw’ge Vader, sterk in macht
wiens arm betoomt der baren kracht,
die wijst de grondlooz’ oceaan
de hem gestelde perken aan,
o wil verhoren onze beê
voor hen die zijn in nood op zee!*

Helene Perfors

Waar licht is,
is hoop

Vanochtend werd bij ons in de kerk aan wat jongeren gevraagd of ze een crisis konden benoemen. Het werd een tamelijk deprimerende opsomming van crises: stikstof-, asiel-, woon-, krediet-, toeslagen-, klimaat-, energie-, lerarentekort-, Ajax (!), hitte, economische, droogte en Oekraïne.

De Dikke Van Dale omschrijft crisis als 'een gevaarlijke toestand'. Wat me trof was dat de voorbeelden volgens mij veelal geen crises zijn, maar veel meer gewone politieke problemen. Waarvoor een oplossing gevonden moet worden. Toch vinden jongeren blijkbaar de wereld in toenemende mate ingewikkeld. Ik herken het ook wel. Vroeger was het wereldleed overzichtelijk en vaak beperkt tot je eigen omgeving of land. Daarmee was het te behappen. Als er een aardbeving was in Syrië of er ergens in India een trein ontspoorde was het een drieregelig berichtje in de krant. In deze tijd heb je in no time de meest

gruwelijke foto's en filmpjes op je eigen mobieltje. Daarmee komt er niet alleen meer ellende binnen, maar is het ook nog eens intenser.

Uit onderzoek van de politiemeldkamer is gebleken dat de centralist vaak meer last heeft van een ernstige of heftige melding dan de hulpverlener die ter plekke gaat. Dat komt door het gevoel van machteloosheid. Datzelfde gevoel overkomt ons nu we de hele dag het wereldleed in al zijn wreedheid voorgeschoteld krijgen. Waar halen we onze hoop vandaan als we zo onmachtig zijn?

Juist in de donkere dagen rondom Kerstmis gaat het vaak over hoop. Toch klinkt 'vrede op aarde' dit jaar net wat wranger dan anders, het schuurt met de realiteit van alledag. Waar is die God dan?

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de Griekse goden is Kerst volgens mij het verhaal van een God die niet almachtig in een hemel rondzweeft, maar

als mens wordt geboren om als voorbeeld van hoop te dienen. Of je het gelooft of niet, de symboliek is mooi. De wereldproblemen worden of kunnen niet in één klap opgelost. Maar het is wel de mens die voor de verandering kan zorgen, stapje voor stapje. De Tsjechische verzetsstrijder Vaclav Havel zei ooit: "Hoop is niet hetzelfde als optimisme, evenmin de overtuiging dat iets goed zal aflopen ... Hoop is ergens voor werken omdat het goed is, niet alleen omdat het een kans van slagen heeft".

Dus in plaats van je lam laten slaan door alle ellende kunnen we allemaal op onze eigen manier een klein kaarsje van hoop zijn. Een lichtje voor hen die zich met moeite staande kunnen houden in het donker. Zoals het kinderversje zegt: *Hoop is een lichtje in je hart, dat vandaag moed geeft en morgen kracht.*

Moddergeus

ADRESSEN ZEEMANSHUIZEN EN PASTORES

AMSTERDAM

Centrum voor zeevarenden • Radarweg 32 • 1042 AA

Amsterdam • Tel. 020 6117 912 • Dominee L.J. Rasser • Tel. 020 6690 065 / 06 22 09 03 34 •

leon.rasser@zeevarendencentrale.nl

DELFIJL / EEMSHAVEN

Centrum voor

zeevarenden • Borkumweg 2 • 9979 XH Eemshaven • Tel. 059 6516 233 • Pastor S. Standhardt •

Tel. 050 3127 178 / 06 29 29 69 30 • svenserg@zeevarendencentrale.nl

MOERDIJK

Centrum voor zeevarenden • Sluisweg – Roode Vaart •

4782 PT Moerdijk • Tel. 0168 416 650 • Rev. W.J.A. Ester • Tel. 31 (0)6 11070913 •

janwillemester@gmail.com

ROTTERDAM / OOSTVOORNE

Internationaal

Centrum voor zeevarenden *The Bridge* • Burgemeester Letteweg 30 • 3233 AG Oostvoorne •

Tel. 06 32 27 47 25 • Rev. H.M. Perfors • Tel. 06 53 67 92 65 • helene.perfors@gmail.com

ROTTERDAM / SCHIEDAM

Centrum voor zeevarenden *Flying Angel*

Club • Admiraal Trompstraat 1 • Havennummer 562 • 3115 HK Schiedam • Tel. 010 4260 933 •

Pastor D. Woodward • Tel. 06 13 77 24 64 • dennis.woodward@mtsmail.org

TERNEUZEN

Centrum voor zeevarenden • Tel. 06 57 12 48 11 •

seamensclubterneuzen@hotmail.com

VLISSINGEN

Centrum voor

zeevarenden *Flying Angel Club* • Ritthemsestraat 498 • Havennummer 562 •

4389 PA Ritthem • Tel. 0118 467 063 • Rev. P. Handschin • pascal.handschin@mtsmail.org

WERELDWIJD

Dominee S.N.D. Francke • Parelduikerhof 8 • 4332 DA Middelburg •

Tel. 0118 651 888 / 06 37 00 84 32 • waterbouwpastor@gmail.com

